

SLOVENSKI PRAVNIK.

Izdaja društvo „Pravnik“ v Ljubljani.

Odgovorni urednik:

DR. MAKSO PIRC.

V LJUBLJANI.

Natisnila „Narodna Tiskarna“.

1897.

VSEBINA.

1. J. Šilovic: Kazenskopravno zakonodajstvo in slovstvo na Hrvatskem	97
2. Iz pravosodne prakse. Civilno pravo:	
a) V slučaju zapeljave, katera stvarja učin prestopka po §-u 506. k. z., presoјati je zasebnopravni zahtevек zapelјanke po §-u 1324. o. d. z. in zapeljanka nima samo pravice do odškodbe, ampak do popolnega zado­stila	109
b) Eksekucijski sodnik ima samo pravico, vgotoviti okolnosti, na katere se opira eksekucijska prošnja . . .	111
c) Pridobitne in gospodarstvene zadruge, katere imajo namen, pospeševati pridobitek ali gospodarstvo svojih članov z dovoljevanjem kredita, opravičene so, iskati kredita tudi pri nečlanih in sprejemati hranilne vloge tudi od nečlanov	112
Kazensko pravo:	
a) Urednik časopisa se mora z vsebino tiskovine, ki jo urejuje vsaj v toliko seznaniti, da more za časa preprečiti obnarođenja kaznivega obsega iste. — Po §-u 24. tisk. zak. je kaznivo ne samo ponavljanje prepovedanega članka od besede do besede, nego vsaka obnova, ki kaznivo vsebino grajanega članka bistveno in formalno posnema. — Tiskar časopisa ni dolžan zasledovati, se-li oblastvu naznanjeni urednik istinito z urejevanjem lista pečа, kajti samo vedoma krive navedbe so po §-u 9. tisk. zak. kaznive. — Prememba zavora v globo (po §-u 261. k. z.) je dopustna tudi, kadar zakon kumulativno zapor in globo določа (§ 250. k. z.)	115
b) Grobove odkopavati se sme samo z dovoljenjem političnega oblastva in v prisotnosti za to odrejenega zdravstvenega organa (§ 306. k. z.). — Občinskemu tajniku morajo biti znane tudi ministerske naredbe . .	120
c) O kupovanji volilnih glasov po členu VI. zakona od 17. decembra 1862, št. 8. drž. z. za 1863. l. mora biti povratno odplačilo vsaj približno določeno . .	121
3. Književna poročila	123
4. Razne vesti	123
5. Pregled pravosodstva	127

Opomba: Uredništvo nahaja se sedaj v Gospodskih ulicah št. 4, I. nadstropje, kamor naj se blagovolijo pošilјati vsi dopisi.

Kazenskopravno zakonodajstvo in slovstvo na Hrvatskem.

Poročilo profesorja dr. J. Šilovica na kongresu mednarodne kriminalistične družbe.

I. Kazenski zakon in načrt kazenskemu zakonu.

Na Hrvatskem je, kakor je to že dr. J. pl. Vlassics v svojem spisu: „Strafgesetzgebung der Gegenwart in rechtsvergleichender Darstellung“, na str. 184. poudarjal, še vedno v veljavi avstrijski kazenski zakon z dne 27. maja 1852. Ker je o tem zakonu prof. dr. Hiller obširno razpravljal, ne zdi se mi potrebno, da bi se bavil ž njim. Ker se pa v navedenem spisu „Strafgesetzgebung der Gegenwart“, ničesar ne omenja o hrvatskem načrtu kazenskega zakona, naj ga na kratko karakterizujem.

Načrt je delo takratnega pravosodnega šefa dr. Marijana Derenčina, kateri je dobro poznal praktične potrebe in kulturni stan svoje domovine, kakor mu niso bila nič manj znana evropska legislatura in kazenskopravna znanost.¹⁾

Načrt naslanja se na fundamentalna načela ogerskega kazenskega zakona, katera načela je dr. J. pl. Vlassics (l. c, str. 168) na kratko pa popolno razložil, vsled česar se omejim, da bom navedel samo karakteristične razlike načrta od njegovega vzora.

Hrvatski načrt peča se samo z zločini in pregreški; prestopki prepustili so se posebnemu načrtu, kateri pa doslej ni

¹⁾ Glej natančnejše o načrtu v spisu dr. E. Tauffer: Der kroatische Strafgesetzentwurf im Vergleiche mit den Bestimmungen des ungarischen Strafgesetzes und des oestereichischen Strafgesetzentwurfes (Na Dunaji, Manz, 1880) in v spisu istega pisatelja: Gesammelte Wohlmeinungen über den kroatischen Strafgesetzentwurf (Na Dunaji, Fäsy, 1882).

izišel. Ravna se toraj po sistemi delitve na tri vrste. Razvrstitev na hudodelstva in pregreške ne temelji na sistemi „*distinctio ex poena*“, ampak o tem, je-li se kvalifikuje dejanje kakor zločin ali kakor pregrešek, določujejo vedno izrečno navedeni objektivni kriteriji. V razvrstitvi tvarine nahajamo večjo diferenco v tem, da načrt obdeluje preje naklep, nemarnost, razloge, kateri izključujejo kazen, jo zmanjšujejo ali odpravijo, in potem še le kazni, ogrski zakon pa preje govori o kaznih in potem še le o poskusu, vdeležbi, naklepu itd.; sicer se v tem oziru bistveno ne razločujeta. Hrvatski načrt pridržal je smrtno kazen in sicer za usmrtitev kralja z namenom, za umor, storjeni z naklepom, in za razbojni uboj. Smrtna kazen zažuga se absolutno.

Kazni na prostosti so: voza, državna ječa in ječa. Kazen z vozo uporablja se izključno za zločine, državna ječa in ječa za zločine in pregreške. Dosmrtna vozna kazen zažuga se asolutno, vendar morejo tudi oni, kateri so se obsodili na dosmrtno vozo, po 15letni kazenski dobi in potem, ko se je konstatovalo, da so se obsojenci poboljšali, doseči, da se izpuste do preklica. Maksimum kazni na časno vozo traja 20 let, minimum traja 1 leto. Maksimum državne ječe znaša 20 let, oni navadne ječe 5 let, minimum obeh 1 dan.

Tudi hrvatski načrt sprejel je sistemo zapretila relativno določene kazni, ne da bi sodniku pravice priznal, da sme izmeriti kazen pod minimum zažugane vrste kazni ali da sme premeniti vrsto kazni, ako slednje v zakonu ni izrečno dovoljeno. Načrt opustil je naštevati olajšujoče in otežujoče okoliščnosti in ne navaja tudi nobenih pravil, kako naj se te okoliščnosti pri izmeri upoštevajo, pa pri določitvi kazni nahajajo se tako obširne meje, da je sodniku lahko v vsakem konkretnem slučaju najti pravično kazen. Pri nekaterih kaznivih dejanjih dovoljuje načrt, da sodnik pri jednom in istem dejanju določi težjo in lajšo vrsto kazni. Med temi mejami, pravijo motivi, naj velja izprevid sodnika, ampak judikatura naj nikdar ne stopi na mesto legislative, kar bi se zgodilo, ako bi bilo sodniku dovoljeno, da spozna na manjše kazensko zlo, kakor se glasi zakoniti minimum.

Od pravila, da se mora sodnik pri odmerjanji kazni strogo držati zakona, je ustanovljena izjema in sicer pri onih kaznivih dejanjih, na katere je zažugana ječa. Pri teh sme sodnik mesto

na kazen ječe, spoznati na kazen državne ječe, ako zakon pri teh kaznivih dejanjih z obsodbo ne združuje tudi postranske kazni izgube urada in zmanjšave političnih pravic in ako se vidi, da je krivec z ozirom na značaj kaznivega dejanja in njegove osebnosti vreden in potreben takošne izjeme.

Kazen z vozo izvršuje se po principih irske sisteme, kazen z ječo pa le tedaj, ako traja doba kazni najmanj jedno leto.

O obsegu onih zel, katera stvarjajo kazen z vozo, glase se določila ogerskega zakona in hrvatskega načrta precej jednako, samo, da načrt pri delavni sili poudarja, da se mora kaznencu dati opravilo kolikor mogoče z ozirom na njegove sposobnosti in razmere, katera določba manjka v ogerskem zakonu.

Pri državni ječi določen je v načrtu strožje obisk tujcev. Med tem, ko namreč ogerski zakon pravi, da veljajo glede občevanja s tujci za državno ječo milejše določbe kakor za vozo in ječo, določuje hrvatski načrt, da naj bodo pod strogim nadzorstvom in da se jim sme občevanje s tujci dovoliti samo, ako zahteva to nujna potreba ali v posebno važnih slučajih.

Kazen ječe po načrtu odgovarja ječi ogerskega zakona s tem razločkom, da po načrtu kaznenci med navedenimi deli ne smejo prosto voliti, ampak se morajo siliti k delu, primernemu njihovim sposobnostim in razmeram. Prosta volitev med delom dopustna je le tedaj, ako kaznenec povrne škodo, katero je povzročilo njegovo kaznivo dejanje, ako plača stroške kazenskega postopanja in ako da primerno varnost za povrnitev stroškov za izvršitev kazni. V slučajih, kateri so vredni posebnega ozira, in ako so dani tudi vsi prej navedeni pogoji, sme se kaznenec takrat, ko se izreče razsodba, oprostiti celo tudi dolžnosti dela.

Načrt določuje globo skoro pri isto toliko kaznivih dejanjih kakor ogerski kazenski zakon, in sicer pri zl činih samo kot postransko kazen, pri pregreških pa deloma kot poglavitno kazen, deloma kot postransko kazen, obligatorno kakor tudi fakultativno. Pri zločinih določuje skalo 10 do 3000 gld., pri pregreških 5 do 1000 gld. Globa premeni se, ako se ne plača, v ječo oziroma državno ječo. Kazen na prostosti, katera stopi, ako se denarna kazen ne more iztirjati, ne sme presegati jedno leto.

Razun postranskih kazni, da se predmeti, kateri služijo za izvršitev zločinov in pregreškov, zasežejo, da se tuji zločinci izženejo, da se izvrševanje poklica prepove, pozna načrt kot postransko kazen tudi še, da se sme postaviti obsojenec pod policijsko nadzorstvo, da se iztira, da izgubi urad in da se mu začasno vzamejo politične pravice.

Kar se tiče iztiranja, sme se hrvatski državljani iztirati za določen čas ali za zmiraj iz gotovega kraja ali iz okraja, ako bi njegovo tamkajšnje daljno bivanje bilo nevarno osebni varnosti, premoženju ali javni nramnosti.

Pri določitvi postranskih kazni glede izgube urada in začasne odtegnitve političnih pravic ravna se načrt bistveno tudi po principih ogerskega zakona. Z vsako obsodbo na smrt ali na vozo spoznati se mora tudi, da izgubi obsojenec urad in da se mu odtegnejo politične pravice. Voza stigmatizuje se s tem kot sramotilna. Ako pa tak zločin izjemoma ni nastal iz zaničljivih motivov, dovoljuje zakon sodniku, da določi po prosti volji namesto kazni voze tako vrsto kazni, s katero lete postranske kazni niso združene ex lege, pa le tedaj, ako je le-ta vrsta kazni v zakonu zažugana poleg voze.

Načrt določuje med dejanji, katera so kazniva na zahtevanje razžaljenja, in med delikti, kateri se zasledujejo samo vsled zasebne obtožbe. Delikti, kateri so kaznivi na zahtevanje razžaljenja, so po motivih oni delikti, pri katerih prevaguje javna korist, zasebni delikti pa so oni, pri katerih prevaguje zasebna korist. Delikti na zahtevanje so: pregrešek proti volilnemu pravu (§-i 129.—134.), obrekovanje ali razžaljenje časti javnega uradnika glede njegovega uradovanja, duhovnika ali vojaške osebe (§ 239.), obrekovanje ali razžaljenje časti vladarja ali glavarja tuje države, poslanika ali opravnika [Chargé d' affaires] (§ 240.), odpeljava nedoletne ali neomožene ženske osebe z njenim privoljenjem (§ 281.), nezvestoba (§ 323.), zloraba tuje firme, industrijske znamke itd. (§ 350.) in poškodba stvari (§ 356.).

Zasebni delikti so: pregrešek zapeljave nedolžnega dekleta izpod 16 let (§ 224.), prešeštvo (§ 226.), obrekovanje in razžaljenje časti (§ 238.), lahka telesna poškodba (§ 268.), tatvina ali nezvestoba med zakonski in sorodniki, kateri žive v skupnem gospodarstvu, in ponatis. Pri deliktih na zahtevanje ima pravico staviti

predlog ona oseba, katera je po kaznivem dejanju neposredno oškodovana. Predlog preklicati, dopustno je le do onega časa, da poda javni obtožitelj obtožnico. Od zasebne tožbe sme se pa nasprotno odstopiti, dokler se ni razsodba razglasila.

Načrt nima nobene splošne določbe glede povratka h kaznivemu dejanju. Načrt določuje, kakor pravijo motivi, v specijelnem delu strožjo kazen za povratek h kaznivemu dejanju samo pri onih deliktih, pri katerih se mora po njih naravi iz povratka sklepati na ukoreninjeno nagnjenost, zopet storiti isti zločin ali zločin jednake vrste. Ta nagnjenost daje nam dokaz o bolj intenzivni zločinski volji, vsled česar zasluži strožjo represijo.

Taki delikti so: tatvina, poneverba, rop, izsilba, prikrivanje, goljufija in zažig. Kaznenci, kateri se glede teh zločinov in pregreškov povrnejo, ne smejo se izpuščati do preklica.

Poglavje, katero govori o razlogih, koji izključujejo preganjanje in izvršitev kazni, odgovarja bistveno ogerskemu zakonu.

Glede definicije poskusa ni načelne razlike med načrtom in njegovim vzorom; tudi vdeležba obravnava se večinoma po isti h načelih.

Kar se tiče prostornega in osebnega obsega, za kateri velja kazenski zakon, strinja se načrt z malo izjemami z ogerskim zakonom. Razlika je glede vprašanja izdeželstva, o katerem načrt nima nobene določbe. Drugo razliko nahajamo v določbi §-a 9. načrta, po kateri se mora Oger radi zločina ali pregreška, katerega je storil v inozemstvu ali na Ogerskem, izročiti pristojnemu ogerskemu oblastvu; ravno tako v določilu §-a 7., po katerem se mora Hrvat, kateri je storil zločin ali pregrešek na Ogerskem, radi vpeljave kazenskega postopanja in odmere kazni izročiti pristojnemu ogerskemu sodišču.

II. Kazenskopravni posebni zakoni.

Ker je profesor dr. Hiller (l. r.) že govoril o posebnih zakonih, kateri so nastali za časa absolutizma, omejim se na avtonomne hrvatske zakone, kateri se radi pregleda uvrste sistemi avstrijskega kazenskega zakona.

1. Zakon z dne 17. maja 1875 o odpravi verižne kazni, po katerem so se določila kazenskega zakona o ukle-

panji jetnikov odpravila in po katerem se sme uklepanje uporabljati samo disciplinarnim potom pri posebno upornih, silovitih in drugih jetnikih, kateri hujskajo k upor, in pri poskušenem pobegu. Mesto na verižno kazen spoznati je pri težki ječi na kako drugo, po zakonu dopustno poostrilo.

2. Zakon z dne 22. aprila 1875 o pogojnem dopustu kaznencev (dopust do preklica).

Na Hrvatskem je v vseh kaznilnicah (le teh je čvetero in sicer po jedna moška kaznilnica v Mitrovici, Gospiču, Lepoglavi in jedna ženska kaznilnica v Zagrebu) vpeljana irska ali progresivna sistema. Izvrševanje kazni na prostosti urejeno je v kaznilnicah po naredbi deželne vlade z dne 25. februvarja 1878, št. 169. Po tej naredbi izvršuje se kazen ječe:

- a) potom samotnega zavora precej po nastopu kazni;
- b) potom skupnega zavora po klasifikaciji kaznencev, izvršeni na temelju njih individualite in moralnosti;
- c) potom prestavitve v vmesni zavod.

Vsak na novo vstopivši kaznenec pride praviloma takoj po nastopu kazni v samotni zavor, kateri traja redno 8 tednov, pa se sme podaljšati po kaznilničnem ravnatelji. V samotnem zavoru dobivajo kaznenci od tretjega dne dalje delo in primerno čtivo. Po samotnem zavoru pridejo v skupni zavor, kjer skupno žive in delajo. Skupni zavor deli se v dva poglobitna oddelka. V prvi oddelek pridejo vsi kaznenci iz samotnega zavora, in ostanejo v njem oni, ki so prvič obsojeni, tri mesece, računši od nastopa kazni, oni, ki so že sodno kaznovani, 6 mesecev, povračljivi pa 7 mesecev. Kaznenci prvega oddelka ne dobijo nobenega plačila za svoje delo in tudi ne uživajo drugih ugodnosti kaznencev drugega oddelka. V vsakem tem oddelku razdeljujejo se kaznjenci na 9 pododdelkov. V prvi pododdelek spadajo kaznenci pod 24 letom, ki so bili dotlej neomadeževani in ki so izvršili zločin iz lahkomišelnosti ali nepremišljeno; v drugi pododdelek oni kaznenci pod 24 letom, ki so bili dotlej neomadeževani in ki so izvršili zločin namenoma, ampak ne iz dobičkarije in ki se ne morejo smatrati kot moralno pokvarjeni; v tretji oddelek oni dotlej neomadeževani kaznenci slabega glasu, pri katerih se mora spoznati iz motivov, iz tega kako se je izvršil zločin, in iz drugih opazovanj, da so moralno pokvar-

jeni ali slabi; v četrti oddelek kaznenci nad 24 letom, sicer jednaki onim prvega oddelka; v peti kaznenci nad 24 letom, sicer jednaki onim drugega pododdelka; v šesti kaznenci nad 24 letom, sicer jednaki onim tretjega pododdelka; v sedmi oni kaznenci nad 24 letom, kateri so bili sicer že sodno kaznovani, o katerih se pa ne more trditi, da so moralno pokvarjeni; v osmi oni povračljivi kaznenci, kateri še niso bili kaznovani zaradi zločina iz dobičkarstva, in v deveti vsi drugi povračljivi kaznenci. Razun teh pododdelkov napraviti se smejo v vsakem oddelku še drugi po izobrazbi, veri, motivih zločina itd., kolikor pripuščajo kaznilnični prostori. Kaznenci, kateri so dejanski pokazali, da so na potu poboljšanja, pridejo v vmesni zavod, kateri je zunaj kaznilnice, ampak v njenem obližju. V vmesni zavod pridejo pod navedenimi pogoji kaznenci drugega oddelka, potem, ko so prestali tri osminke svoje kazni; ako so izključeni od dobrote odpusta do preklica, potem ko so prestali štiri osminke svoje kazni; oni pa, ki so obsojeni na dosmrtno težko ječo, po 10 letih. V vmesnem zavodu nudi se jim prilika pokazati svoje poboljšanje s tem, da brez nadzorstva pridno delajo in dokažejo zmožnost pridobivanja in moč, skušnjavam, katerim so izpostavljeni, ustavljati se.

Po preje navedenem zakonu smejo se do preklica izpuščati oni kaznenci, kateri so bili zaradi zločina prvokrat obsojeni, potem ko so prestali polovico kazni; oni kaznenci, kateri so bili obsojeni drugič zaradi zločina, potem ko so prestali tri četrtine svoje kazni. Oni kaznenec, kateri je bil obsojen več kakor dvakrat zaradi zločina iz dobičkarstva ali zaradi zažiga je od te dobrote popolnoma izključen.

Odpust more se preklicati, ako se odpuščenec slabo obnaša, v katerem slučaju se mu čas od odpusta ne vračuna v dobo kazni.

O odpustu razsojuje ban na predlog kaznilničnega ravnateljstva. Med časom odpusta smatra se odpuščenec kot kaznenec.

Najboljši dokaz za to, da se je odpust do preklica na Hrvatskem jako dobro obnesel, je okolnost, da se je moralo izmed 600 kaznencev, kateri so se odpustili v dobi od 1885. leta do leta 1894., odpust preklicati samo pri štirih.

3. Zakon z dne 10. junija 1890 o nasledkih kazenskih razsodeb in kazni.

S tem zakonom odpravila se je vsaktera omejitev državljske zmožnosti za dejanja, kakršna je dotlej obstajala kot nasledek kazenskih obsodeb. Z obsodbo radi zločina združeno je ex lege: izguba mandata za skupni državni zbor in za hrvatski deželni zbor, izguba članstva okrajnega in občinskega zastopa, izguba pravice izvrševati posel porotnika ali prisednika, izguba volilne pravice, izguba državnih in drugih javnih deželnih ali občinskih uradov ali opravil, izguba pravice do preskrbe, do katere dajo pravico le-ti uradi in opravila, ravno tako izguba preskrbe in miloščine, katere se je uživalo vsled opravljanja teh uradov in služeb, izguba odvetništva, beležništva, javne agencije, javnih naslovov, kateri ne preidejo na naslednike, akademičnih stopinj in dostojanstev, domovinskih redov in častnih znamenj in pravice, nositi tuje rede in znamenja.

Glede teh nasledkov obsodbe razločevati je tri skupine kaznivih dejanj. V prvi dve skupini spadajo zločini, kateri ne onečaščajo, v tretjo zločini in prestopki, kateri so onečaščujočega značaja. Pri zločinih prve skupine nehalo nasledki obsodbe, kadar se je kazen prestala ali če je zločinec pomiloščen. Isto zgodi se tudi pri zločinih druge skupine (kamor spadajo: motenje javnega miru, ako se ta zločin ne nanaša na osebo kralja, tretji slučaj javnega nasilstva, ako se je ta zločin izvršil iz političnih motivov, prvi in drugi slučaj javnega nasilstva, dvoboj in hudodelstvo potuhe z ozirom na navedene zločine); samo da tukaj ni združena z obsodbo izguba mandata niti za hrvatski deželni zbor, niti za skupni državni zbor, ako se poslanec obsodi na kazen na prostosti izpod dveh let. Pri tretji skupini zločinov in prestopkov nehalo nasledki obsodbe po preteku treh, petih, oziroma desetih letih potem, ko se je prestala kazen. Izgubljene pravice ne ožive v nobenem slučaju, kadar nehalo nasledki kazni, ampak pridobi se samo zmožnost, pridobiti si zopet te pravice. Z obsodbo radi pregreškov in drugih prestopkov navedeni nasledki niso združeni.

Vsak obsojenec ima pravico pri sodišču zahtevati izdajo spričevala o tem, da so nehali nasledki obsodbe.

Proti odloku, s katerim se ta zahtev ek odbije, pristoja mu, pritožba, proti odloku okrajnega sodišča na sodni dvor in proti onemu sodnega dvora na kasacijsko sodišče.

4. Zakon z dne 17. maja 1875 o rabi tiskovin je popolnoma analogen avstrijskemu tiskovnemu zakonu, o katerem je govoril profesor dr. Hiller (l. c. str. 135—136), vsled česar ni treba, da bi se o njem vnovič govorilo. Le to bi omenil, da je porotno sodišče na Hrvatskem pristojno samo za zločine in pregreške, kateri so se zakrivili po tiskovinah, in sicer je za vso deželo pristojen sodni dvor v Zagrebu kot porotno sodišče. Porotniki jemlje se izmed prebivalcev zagrebškega mesta.

5. Zakon z dne 10. januarija 1885 o odgovornosti bana za kraljestva Hrvatsko, Slavonijo in Dalmacijo in predstojnikov oddelkov deželne vlade.

Ban, njegov namestnik in resortni šefi morejo se radi vsakega premišljenega dejanja, s katerim se hudo prekrši kateri hrvatski temeljni zakon ali kaki drugi zakon, s katerim se oškod ali spravi v nevarnost zakonita državnopravna samostojnost hrvatske nasproti zvezi z Ogersko ali le-ta zveza sama, tožiti pred regnikolarnim sodnim dvorom. Le-to sodišče sestoji iz 12 sodnikov kasacijskega sodišča in iz 12 pravnikov, katere voli deželni zbor, vendar ne iz svoje srede. Kazni, na katere se spozna, so odstava od urada, s katero je združena nesposobnost, da bi dotičnik se mogel zopet nastaviti v državni službi in odpust iz službe. Ako se znači prestop ek ob jednom kot dejanje, katero je kaznivo po kazenskem zakonu, pristoja preganjanje in kaznovanje rednim sodiščem. Rehabilitacija obsojenca zgoditi se sme le, ako v to privoli deželni zbor.

6. Z. čl. XIV. ex 1870., s katerim se je ustava Ogerske in Hrvatske, njih državna vkupnost in državna zveza z Avstrijo postavila pod varstvo določil §-ov 58. in 65. kaz. zak.

Le-ta zakon določuje 'jedino kaznivo dejanje, katero se preganja na Hrvatskem na zahtevanje, to je podpihovanja proti stalni vojski ali deželni brambi, kateri se more preganjati samo na zahtevanje državnega vojnega ministra ali ministra za deželno brambo.

7. Zakon z dne 20. decembra 1886, s katerim so se prenarodila oziroma popolnila nekatera določila kazenskega zakona.

S tem zakonom se je pri hudobnem poškodovanju tuje lastnine in pri tatvini hudodelska kvalifikacija glede zneska v tem oziru premenila, da se je znesek, radi katerega postanejo ta dejanja zločini, zvišal od 25 gld. na 30 gld. Pri tatvini uvedla se je razun tega nova zločinska kvalifikacija iz kakovosti dejanja, in sicer ako je pri tatvini dvoje ali več oseb sodelovalo, katere so se združile v to svrhu, da izvrše ropanja ali tatvine. Pri tej zločinski kvalifikaciji in pri oni iz lastnosti ukradene stvari in lastnosti storivca zvišal se je znesek od 5 gld. na 25 gld. Tatvina iz navade se je kot zločinska kvalifikacija črtala; obdržala se pa je navada pri zločinu goljufije kot razlog, ki zvikšuje kazni. Pri uradni nezvestobi zvišal se je znesek od 5 gld. na 25 gld., pri drugih nezvestobah od 50 gld. na 100 gld. in pri goljufiji od 25 gld. na 50 gld. Ob enem se pa je pri tem zvišanji zneska kot zločinska kvalifikacija kazenski postavek pri prestopkih tatvine nezvestobe zvišal od 6 mesecev na 1 leto.

8. Zakon z dne 2. decembra 1889, s katerim so se ustanovila kazenska določila za prestopke proti vojnemu zakonu. Le-ta zakon ima popolnoma jednake določbe, kakor š. i 45., 47., 48 in 49 vojn. zak. (z. čl. II. ex 1889 skupnega državnega zbora). Da zadobe le-te določbe vojnega zakona, katere določujejo pregreške, veljavo tudi na Hrvatskem, moral se je izdati posebni zakon, ker je Hrvatska v pravosodnih zadevah popolnoma avtonomna.

9. Zakon z dne 4. junija 1888, s katerim se ustanovljajo kazenska določila v varstvo morskega kablja. Le-ta zakon kvalifikuje premošljeno in nemarno poškodovanje morskega kablja in določuje za premošljeno poškodovanje morskega kablja kazni strogega zaporu do 2 let in globo do 100 gld. in za nemarno poškodovanje kazni strogega zaporu do 3 mesecev in globo do 100 gld. Razun tega določuje ta zakon več prestopkov, tičočih se morskega kablja.

10. Zakon z dne 11. decembra 1890, s katerim se ustanovljajo kazenska določila za zapeljavanja k nepokorščini proti vojaškemu pozivnemu povelju. Ta

zakon kvalifikuje zapeljavanje k nepokorščini proti vojaškemu pozivnemu povelju za časa vojne kot hudodelstvo in zažuga kazen ječe do 2 let. V mirnih časih je zapeljavanje pregrešek in se kaznuje z zaporom do 3 mesecev.

11. Zakon z dne 27. avgusta 1888. s katerim se uravnava živinske zadeve. S tem zakonom razveljavili so se §-i 387., 400., 401. in 402. k. z. Zakon zažuga za prestopok proti oblastvenim naredbam glede odvrnitve živinske kuge kazen strogega zapora do 1. leta in z globo do 1000 gld.

12. Zakon z dne 14. januvarija 1875, o shodnem pravu, čegar § 19. določuje, da je prekršek tega zakona prestopok in zažuga kazen zapora do 6 tednov in globo do 200 gld.

III. Slovstvo.

Hrvatski pravniki so zmožni nemškega jezika, vsled česar morejo brez težkoč uporabljati in uporabljajo nemško pravno literaturo. Zaradi tega uporablja se tudi na Hrvatskem literatura, ki se bavi z avstrijskim kazenskim zakonom, katero je navedel dr. pl. Hiller (l. c.), in judikatura kasacijskega sodišča na Dunaji. Iz tega razloga je hrvatska literatura o veljavnem kazenskem zakonu, kjer ni bilo potrebe, jako skromna.

Prva sistematična obdelava izišla je še-le leta 1893. z naslovom „Kazneno pravo“, po dr. K. Janku, predelana od dr. J. Šilovića v znanstveni knjižnici hrvatske deželne vlade, oddelek za bogočastje in nauk.

Monografična literatura h kazenskem zakonu nahaja se posebno v 22. letnikih mesečnika hrvatskega pravniškega društva, katerega je urejeval od leta 1875. do vštetega leta 1891. pokojni vseučiliški prof dr. B. Lorković, od leta 1892. ga pa urejmeta štj. Kranjčić in dr. J. Šilović. Od večjih monografij, katere so izišle samostojno, naj omenim:

dr. Milan Mikanec, *Kazen smrti*, Zagreb 1881;

F. Tudja, „Kaznioničtvo u obće, a napose u kraljevini Hrvatskoj i Slavoniji“, Zagreb 1888;

dr. J. Šilović, „Nuždna obrana“, Zagreb 1890;

M. Rojc, „Rapsodične misli o budućnosti kaznenoga prava“, Zagreb 1888;

dr. E. Tauffer, „Der progressive Strafvollzug in Ungarn und Kroatien“. v Holtzendorff-ovem in Brentano-vem „Jahrbuch für Gesetzgebung e. t. c.“ 1878;

dr. E. Tauffer, „Lepoglavska kazniona tečajem godina 1888—1889“, Zagreb 1880;

dr. E. Tauffer, „Obrtni odnošaji u kr. zem. kaznioni u Lepoglavi“, Zagreb 1881;

dr. E. Tauffer, „Die Erfolge des progressiven Strafvollzuges in der eigenen Staatsregie in der königl. kroatischen Landesstrafanstalt in Lepoglava“, Berlin 1893;

dr. Fr. Vrbanić, „Kriminalitet žiteljstva u Hrvatskoj i Slavoniji“, Zagreb 1887;

Stj. Kranjčić, „Statistički pregled odnošaja u kr. zem. kaznionah kraljevine Hrvatske i Slavonije za godine 1885—1894, izradjeno kod kr. hrv. slav. dalm. zemaljske vlade odjela za pravosudje“, Zagreb 1896.

Kazenski zakon in poznejši zakoni kazenskopravne vsebine izdali so se v hrvatskem jeziku in sicer: dr. Hinko Hinković, „Kazneni zakon od 27. svibnja 1852“, Zagreb 1884, dr. Stj. Kranjčić in A. Rušnov, „Kazneni zakon o zločinstvih i prekršajih od 27. svibnja 1852 sa naknadnimi zakoni i naredbami“, Zagreb 1890.

Avtonomni in skupni zakoni razglašajo se v uradni hrvatski izdaji v zborniku zakonov in naredeb veljavnih za kraljevini Hrvatsko in Slavonijo (Zagreb 1863—1896); razun tega izdajajo se v nemškem prevodu pod naslovom „Gesetze der Königreiche Kroatien, Slavonien und Dalmatien“.

Razsodbe se uradno še vedno ne razglašajo; pač jih pa prinaša preje navedeni mesečnik.

Slovstvo k načrtu kazenskega zakona.

Hrvatski načrt izišel je ob jednom z motivi, kateri so jako skrbno in obširno izdelani, leta 1879, z naslovom: „Osnova novoga kaznenoga zakona o zločinstvih i prestupcih za kraljevine Hrvatsku i Slavoniju uz obrazloženje“, Zagreb 1879; nemški prevod izdal je dr. E. Tauffer v preje omenjenih „Wohlmeinungen“.

Razun preje navedenih recenzij dr. E. Taufferja o načrtu izišle so še sledeče:

dr. Fr. v. Schwarze, „Der kroatische Entwurf“, Gerichtsaal, B. XXXI. H. 8;

dr. E. Ullmann, „Bemerkungen zu dem ersten Theile des Entwurfes eines Strafgesetzes für die Königreiche Kroatien und Slavonien“, Gerichtsaal, B. XXXII. H. 6 in 7;

dr. E. Brusa, „Il progetto del codice penale croato“, Rivista di Discipline Carcerarie 1880, Fasc. 6;

dr. J. Ružić, „Ocjena osnove kaznenoga zakona“, Mjesecnik 1880;

Profesorski kolegij pravne fakultete hrvatskega vseučilišča v Zagrebu izdal je: „Mnenje profsorskega sbora pravo i državo slovoga fakulteta na kr. sveučilištu Franje Josipa I. u Zagrebu ob osnovi novoga kaznenoga zakona“, Zagreb 1881, kateri spis je uredil prof. dr. J. Čakanić.

Razun teh izišla so še manjša menenja in sicer od dr. E. Mankanca v Slobodi 1881, od dr. A. Körösi-ja v Jogtudo-manyi Közlöny 1880, od Anonymus-a v Obzoru 1880 in od dr. T. Löw-a v Magyar Igazságügy XIII.

Iz pravosodne prakse.

Civilno pravo.

a) V slučaju zapeljave, katera stvarja učin prestopka po §-u 506. k. z., presojati je zasebnopravni zahtevek zapeljanke po §-u 1324. o. d. z., in zapeljanka nima samo pravice do odškodbe, ampak do popolnega zadostila.

Tožnica zahtevala je od toženca B., kateri je bil radi prestopka po §u 506. k. z. pravomočno obsojen, s tožbo, da jej mora toženec škodo, katero jej je s tem prizadjal, da jo je pod nedopolnjeno obljubo zakona zapeljal in onečastil, povrniti z zneskom določenim s številkami.

Le-ta zahtevek zavrnili sta enoliko obe nižji instanciji. Vodilo jih je pri tem naslednje pravno razmotrivanje:

Zapeljava sama na sebi ne vtemeljuje še nobene pravice do povračila. Le-ta pravica nastane temveč šele v slučajih, ako zapeljanka pozneje rodi otroka. Radi tega se samo pridržuje po

§-u 506. k. z. onečaščenki pravica do odškodovanja. Obseg te pravice je v §-u 1328. o. d. z. natanko določen in neodvisen od nagiba, kateri je zapeljavo povzročil. Okolnost, da se je zapeljava zgodila na način, kateri je po kazenskem zakonu prepovedan, ne more vtemeljevati višje pravice, posebno ne one, do popolnega zadostila v smislu §-a 1324. o. d. z., kajti § 506. k. z. govori samo o pravici onečaščenke do »odškodovanja«. Ne more pa biti dvoma, kaj je s tem razumevati, ker § 42. k. z. natanko razločuje pravico do odškodovanja od one do zadostila.

Najvišje sodišče smatralo pa je s razsodbo z dne 19. januarja 1897, št. 101, da je tožbeni zahtevek vtemeljen iz sledečih razlogov:

Po §-u 46. o. d. z. daje že sam odstop od zaroke ali od predhodnje obljube, poročiti se, ženski osebi, na katere strani ni nastal nobeden vtemeljen razlog do odstopa, zahtevno pravico, katera sega čez meje §-a 1328. o. d. z., ker se jej pridržuje pravica do povračila resnične, po odstopu povzročene škode.

V predležem slučaju zakrivil je toženec dejanje, katero je po občem kazenskem zakonu pod kaznijo prepovedano, in ima že zaradi tega dolžnost, da dá poškodovanki (toženki) popolno zadostilo, in po okoliščinah, povrne poškodovanki celo vrednost posebne priljubljenosti, kar jej je odšlo ali bilo poškodovano, kakor se to razvidi iz določil §-ov 1294., 1330., 1331., 1338. in 1340. o. d. z. To načelo uporabljati je tudi na zapeljavo in onečaščenje ženske osebe, storjeno pod nedopolnjeno obljubo zakona, ker se uporaba prvega odstavka §-a 1328. obč. drž. zak. po svojem smislu in z ozirom na drugi odstavek istega paragrafa, nanaša samo na one slučaje, v katerih se je zgodila zapeljava in zaplodba, ne pa na slučaj, v katerem se je izvršila zapeljava pod okolnostjo, katera stvarja učin zločina ali prestopka. V §-u 251. drugega dela kazenskega zakonika z leta 1803. in v §-u 506. k. z. z leta 1852. določuje se izrečno, da se pridržuje v slučaju zapeljave in onečaščenja pod nedopolnjeno obljubo zakona poškodovanki pravica do odškodovanja.

Ker se tam ne jemlje v misel slučaj, da je iz zapeljave in onečaščenja nastala zaplodba, je pač jasno, da je v onem paragrafu določena dolžnost do odškodovanja popolnoma neodvisna od določila §-a 1328. o. d. z. in da nastane tudi tedaj, ako se ženska oseba ni zaplodila. V slučaju toraj, da je izvršila se zapeljava na način,

kateri stvarja učin prestopka po §-u 506. k. z., kakor je to v predležečem slučaju, ne more biti dvoma, da je zasebnopravni zahtevek zapeljanke presojati po §-u 1324. o. d. z., da toraj toženki ne pristojata samo pravica do odškodbe, ampak tudi do popolnega zadostila.

Nazor spodnjih instancij, da §-a 1323. in 1328. o. d. z. zapeljani ženski osebi prisojata samo povračilo stroškov poroda in otroške postelje, žali pa tudi pravila razlaganja, določena v §-u 6. o. d. z., iz katerih izhaja, da § 1328. zahtevne pravice, pristojee zapeljanki ne opisuje samo taksativno, in da je imel zakonodavec pri določilu §-a 506. k. z. pred oči splošne, na pravico do odškodbe in zadostila nanašajoče se določbe in da je hotel nanje opozoriti.

Razsodbi nižjih instancij vidita se toraj v tem oziru protizakoniti in očitno nepravilni, ker odrekata toženki po §-u 1324. o. d. z. pristojee jej pravico do popolnega zadostila, katero se po §-u 1323. o. d. z. ne razteza samo na odškodbo, ampak tudi na izgubljeni dobiček in na poravnavo storjene razžalitve. Vsled tega ugodilo se je, pripustivši določila dvornega dekreta z dne 15. februarja 1833, št. 2593. zb. j. z. in prenašivši razsodbo obeh nižjih instancij, tožbenemu zahtevku.

Ob enem ukrenilo se je, da se vpiše na čelu navedeni pravni stavek v repertorij izrekov pod števil. 164.

b) Eksekucijski sodnik ima samo pravico, vgotoviti okoliščini, na katere se opira eksekucijska prošnja.

S pravomočno razsodbo okrajnega sodišča v L. z dne 26. junija 1886, št. 5378 spoznalo se je, da mora toženec Jurij M. priznati, da je poljska pot parc. št. 2129/2 k. o. Š., ki je lastnina občine Š., prosta služnosti kolovoza glede toženčevega zemljišča vl. št. 9 k. o. T., in da mu je samo izjemoma v zimskem času dovoljeno voziti provizorično po tej poljski poti, ako je hribska cesta zametena in tir po njej še ni napravljen, po navedeni poljski cesti pa je pešpot že odprta, in sicer dotlej, da se tir po hribski cesti odpre, in da mu kot posestniku zemljiške parcele št. 1028 k. o. Š., kupljene od urb. št. 10 ad Š., pristojata samo pravica gospodarskih voženj po navedeni poljski poti, in se mora toraj toženec proti

izvršilu vzdržati vsake lastitve služnosti kolovoza po poljski poti parc. št. 2129/2 k. o. Š. Ker je toženec Jurij M. vkljub tej razsodbi po vprašavni poljski poti vozil, vložila je imovinska uprava občine Š. proti Juriju M. eksekucijsko prošnjo, zahtevajoča, naj se naloži izvršencu za prestopok globa.

Okrajno sodišče v C. je z odlokom z dne 22. septembra 1896, št. 3610 začasno odklonilo, izdati razsodilo o eksekucijski prošnji imovinske uprave občine Š. in najprvo uradoma naprosilo upravno oblastvo, naj izda razsodilo o javnosti vprašavne poljske poti parc. št. 2129/2 k. o. Š., in konečno naložilo izvršencu, naj osebno pri občinskem uradu zahteva, da se izda tako razsodilo.

Vsled rekurza imovinske uprave občine Š. prenaledilo je višje sodišče v G. z odločbo z dne 21. oktobra 1896, št. 10037 odlok prvega sodišča in naložilo okrajnemu sodišču, naj razsodi o stvari, ne oziraje se na izdani nalog, uvažuje, da je razsodba z dne 26. junija 1886, št. 5378, na katero se opira eksekucijska prošnja, pravomočna, in da eksekucijskemu sodniku ne pristaja, razun da vgotovi okolnost, je li izvršenec proti dolžnosti, katero mu je naložila navedena razsodba, storil kako dejanje, katero krati pravice občine Š., tudi še uradoma povzročiti poznejše razsodilo občinskega odbora, katero nikakor ne more vplivati na rešitev eksekucijske prošnje.

Na revizijski rekurz izvršenca Jurija M. potrdilo je najvišje sodišče z odločbo z dne 15. decembra 1896, št. 14580 odločbo višjega sodišča iz njenih stvarnih in zakonu primernih razlogov.

c) Pridobitne in gospodarstvene zadruga, katere imajo namen, pospeševati pridobitek ali gospodarstvo svojih članov z dovoljevanjem kredita, opravičene so, iskati kredita tudi pri nečlanih in sprejemati hranilne vloge tudi od nečlanov.

Trgovinsko in pomorsko sodišče v Trstu vpisalo je z odlokom od 27. januvarija 1894, št. 1878 v zadrudni register tvrdko »Podgrajska posojilnica in hranilnica, registrovana zadruga z neomejenim poroštvo«. Po §-ih 2., *lit. b*) in 51. zadrudnih pravil sprejemati sme omenjena zadruga hranilne vloge od vsakogar. Tržaško namestništvo sporočilo je to z dopisom od 2. maja 1896,

št. 5828 trgovinskemu in pomorskemu sodišču v Trstu, češ, da to poslovanje, izvršeno po zadrugi, ni v skladnosti z javnim interesom.

Z dekretom od 8. maja 1896, št. 8173 naložilo je trgovinsko in pomorsko sodišče tržaško zadrugi, naj se skliče izvanredni občni zbor, ki bi sklepal o izločitvi omenjenega določila združnih pravil, in naj premembo pravil predloži sodišču, uvaža, da določilo §-ov 2., *lit. b)* in 51. pravil, po katerem je zadruga opravičena sprejemati hranilne vloge ne samo od strani članov, ampak tudi od nečlanov, ni v zakonu vtemeljeno, ker se na ta način združno poslovanje raztegne na vrsto posel, katerih izvrševanje spada v področje posebnih zavodov, organizovanih po posebnih zakonih, kateri stoje pod posebnim državnim nadzorstvom, kakor hranilnic, bank in dr., uvaža, da se mora zaradi tega nezakonito določilo izločiti iz pravil.

Višje sodišče tržaško je zavrnilo z odločbo od 24. julija 1896, št. 3182 rekurz zadruga in potrdilo nalog prve instance, uvaža, da je v smislu §-a 51. združnih pravil zadruga opravičena sprejemati hranilne vloge od vsakogar, tudi če ni član zadruga, in da jih izplačuje onemu, ki je prinesel knjižico, v kateri so zabeležene, uvaža, da je za tako vrsto opravil treba vladnega dovoljenja po §-u 93. združnega zakona, da se pa tako dovoljenje ni dokazalo, vsled česar je nalog trgovskega in pomorskega sodišča vtemeljen.

Najvišje sodišče ugodilo je z odločbo od 16. decembra 1896, št. 14583 izvanrednemu rekurzu Podgrajske posojilnice in hranilnice, razveljavilo izpodbijana odloka obeh nižjih instancij in odredilo, da se razveljavi z odlokom trgovskega in pomorskega sodišča v Trstu od 8. maja 1896, št. 8170 zadrugi »Podgrajska posojilnica in hranilnica« dani nalog, po katerem naj se skliče izvanredni občni zbor, ki bi sklepal o izločitvi v §-ih 2., *b)* in 51. pravil nahajajočega se določila, katero pooblašča zadrugo, sprejemati hranilne vloge od vsakogar, tudi če ni član zadruga.

Razlogi:

Ker je z odlokom od 27. novembra 1894, št. 18878 dovolilo trgovinsko in pomorsko sodišče v Trstu zadrugi z neomejenim poročtvom »Podgrajska posojilnica in hranilnica«, da se vpiše združna pogodba v združni register, in se je ta vpis tudi že izvršil, ome-

njeno sodišče ni bilo opravičeno nalagati zadrugi, naj premeni že potrjena in vpisana združna pravila na ta način, da se izloči v §-ih 2., b) in 51. nahajajoče se določilo, po katerem je zadruga vpravičena, sprejemati hranilne vloge od vsakogar, če tudi ni član zadruge, niti ni bilo opravičeno, nalagati jej, naj se skliče izvanredni občni zbor, kateri bi o tem sklepal. Nalog za tako premembo ne da se opravičiti tudi že iz razloga ne, ker se preje navedeno določilo §-ov 2., b) in 51. društvenih pravil ne more smatrati kot določilo, ki bi nasprotovalo združnemu zakonu, ker se imajo po §-u 1. zakona od 9. aprila 1873, št. 70. drž. zak. uporabljati določila tega zakona na društva z neomejenim številom članov, ki imajo namen, pospeševati pridobitek ali gospodarstvo svojih članov po vzajemnem delovanji ali po dovoljevanji kredita. Ako se toraj v §-u 2. pravil kot predmet in namen zadruge »Podgrajska posojilnica in hranilnica« izrečno označa vzajemno pridobivanje denarnih sredstev, ki je člani potrebujejo za svojo trgovino in za svoje gospodarstvo, in pri tem določuje, da se ta opravila vrše le med člani zadruge, da se toraj krediti dovoljujejo le združnim članom, odgovarja ne samo označeni namen, ampak tudi poslovanje zadruge popolnoma določilo §-a 1. navedenega zakona. Okolnost, da družba sprejema hranilne vloge tudi od nečlanov, koje sprejemanje smatra kot sredstvo v dosego napominanega namena, in da sprejemanje teh vlog po §-ih 2., b) in 51. pravil uvršča v svoje poslovanje, ne nasprotuje preje omenjenemu zakonitemu določilu, ker to opravilo pospešuje namen družbe, namreč pridobivati denarna sredstva svojim članom, in zadrugi ni prepovedano, sklepati pravna opravila s tretjimi osebami, kar izhaja ne samo iz vsebine §-ov 12., 14., 16., 18., 19., 40., 43., 48. združnega zakona, ampak tudi iz določil §-ov 2. in 5. zakona od 21. maja 1873, št. 87. drž. zak. in iz §-a 1. zakona od 27. decembra 1880, št. 151. drž. zak., ker leta slednja določila izrečno govore o opraviilih zadruge z nečlani, kakor tudi o posojilih in o denarnih vlogah nečlanov; in ker se konečno vprašanje, je li treba za sprejemanje hranilnih vlog od članov vladne koncesije, iz besedila §-ov 92. in 93. združnega zakona ne more razreševati, ampak je v smislu teh paragrafov v prvi vrsti upravno oblastvo zato poklicano; in mora z ozirom na ta zakonita določila zadruge sama, ako hoče izvrševati podjetja, za katera je po zakonu treba vladnega dovoljenja, priskrbeti si to dovoljenje,

ne more se pa zahtevati, da mora zadruga predložiti to dovoljenje še predno se je izvršil vpis, s katerim zadruga še le nastane.

Kazensko pravo.

a) Urednik časopisa se mora z vsebino tiskovine, ki jo urejuje, vsaj v toliko seznaniti, da more za časa preprečiti obnarodjenje kaznivega obsega iste. — Po §-u 24. tisk. zak. je kaznivo ne samo ponavljanje prepovedanega članka od besede do besede, nego vsaka obnova, ki kaznivo vsebino grajanega članka bistveno in formalno posnema. — Tiskar časopisa ni dolžan zasledovati, se-li oblastvu naznanjeni urednik istinito z urejevanjem lista peča, kajti samo vedoma krive navedbe so po §-u 9. tisk. zak. kaznive. — Prememba zapora v globo (po §-u 261. k. z.) je dopustna tudi, kadar zakon kumulativno zapor in globo določa (§ 250. k. z.).

Državno pravdnštvo je obtožilo izdajatelja časopisa »Zora« Rajmunda D. radi pregreškov po §-ih 9. — tretji in četrti odstavek — 11. in 24. tisk. zak., odgovornega urednika Pavla P. radi pregreškov po §-ih 9. — tretji in četrti odstavek — 11. tisk. zak., in tiskarja Antona K. radi pregreška po §-u 9. — tretji in četrti odstavek.

Okrožno sodišče rovinjsko je proglasilo Rajmunda D. in Pavla P. kriva pregreška po §-u 9., tretji in četrti odstavek tisk. zak. in je obsodilo v smislu navedenega §-a in z uporabo §-ov 260., *lit. b*), 261. in 266. k. z. prvoimenovanega na globo 40 gld., drugoimenovanega na globo 15 gld., a je oprostilo obtožbe Rajmunda D. in Pavla P. radi pregreška po §-u 11. tisk. zak., Rajmunda D. tudi radi pregreška po §-u 24. tisk. zak. in Antona K. radi pregreška po §-u 9. tisk. zak.

Zoper razsodbo so vložili ničnostno pritožbo Rajmund D. in Pavel P. radi obsodbe po §-u 9. tisk. z., in državno pravdnštvo radi oprostitev Rajmunda D. in Pavla P. pregreška po §-u 11. tisk. z., radi oprostitev Rajmundu D. po §-u 24. tisk. z., radi oprostitev Antona K. po §-u 9. tisk. zak. in radi premembe kazni zapora v globo glede Rajmunda D. in Pavla P.

Kasacijsko sodišče je z razsodbo od 28. septembra 1895, št. 7410 ugodilo pritožbi državnega pravdnštva glede oprostitve Rajmunda D. pregreška po §-u 24. tisk. zak., ter je le-tega obsodilo na skupno globo 55 gld., a je odbilo ničnostne pritožbe v vseh drugih preje omenjenih točkah.

Razlogi:

I. Rajmund D. in Pavel P. se pritožujeta, ker sta bila kriva proglašena pregreška po §-u 9 tisk. zak., storjenega s tem, da je bil Pavel P. lažnjivo naznanjen in potem v vsaki številki posebej naveden kakor urednik časopisa »Zora«. Pritožba trdi, da ima Pavel P. vse lastnosti urednika, ki je zahteva § 12. tisk. zak.; da je v prejšnjih časih urejeval časopisa »Posluh« in »Obujenje«, ne da bi se bilo oblastvo temu protivilo; da so tudi prvi sodniki vgotovili, da je Pavel P., dasi le deloma, na urejevanje lista »Zora« vplival; da zakon ne določa, kakošna bodi delavnost in kakošen vpliv urednika na vsebino časopisa. Toda ničnostna pritožba, ki se naslanja na § 281., št. 9., *lit. a)* k. pr. r. ni vtemeljena. Ni vprašavno pomanjkanje zakonitih sposobnostij Pavla P. za urednika tiskovine, niti izključuje sodni dvor njega intelektualne zmožnosti; nego vgotovljeno je samo, da ni obtoženec Pavel P. nobenih uredniških opravil opravljal, ter samo radi tega je bil obsojen. Pravo je sicer, da ne nahajamo v zakonu izrecnih določil o kakovosti opravil urednikovih za vsak poseben slučaj. Toda neposredno sledi iz določila člena III., odst. 1. zakona od 15. oktobra 1868, št. 142. drž. zak., da je najmanje dolžnost urednika, da se pravočasno seznani z vsebino tiskovine, ki jo urejuje, vsaj v toliko, da more zaprečiti obnarođenje kacega kaznivega odstavka tiskovine. Za to se pa obtoženec ni trudil. Sodni dvor je temveč vgotovil, da je obtoženec samo časopis naročnikom na dom donašal, in njemu, kakor navideznemu uredniku dostavljena pisma, ne da bi jih prebral, Rajmundu D., kakor pravemu uredniku, izročal. A to pač niso uredniška opravila. Da je bil obtoženec Pavel P. pravcati „slamnjak“ in nič drugega, kaže tudi okolnost, ki jo je sodni dvor vgotovil, da je namreč naprosil, vsled premnogih konfiskacij lista pravega urednika Rajmunda D., naj svojo preostro pisavo nekoliko brzda, česar bi mu ne bilo treba, ako bi bil sam na urejevanje lista v tem oziru kaj vplival.

— II. Pritožba ničnosti državnega pravdnštva: a) Le-ta pobija ono

točko razsodbe, s katero sta bila oproščena Rajmund D. in Pavel P. pregreška po §-u 11. tisk. zak. Razsodbeni razlogi ne nasprotujejo sami sebi v smislu §-a 281., št. 5. k. pr. r., ko z ene strani trde, da ni Pavel P. nikoli urejeval lista „Zora“, a z druge strani vgotavljajo, da se sodni dvor ni prepričal, da je le-to razmerje obstajalo in bilo dogovorjeno mej Pavlom P. in Rajmundom D. že takrat, ko se je bilo naznanilo (v smislu §-a 9. tisk. zak.) pri oblastvu vložilo; v le-tem slučaju bi bilo naznanilo vsekako že od prvega začetka lažnjivo. Misliti se pa more, — dasi je neverojetno — da sta obtoženca nameravala in celo določila, da se bo Pavel P. pečal z urejevanjem lista, a da se je samo kasneje razmerje tako premenilo, da ni le-ta nikako vplival na urejevanje. Zmožnosti Pavla P., ob katere se ničnostna pritožba spodtika, so bile po mnenji sodnega dvora zadostne za urejevanje časopisa; radi tega je bilo misliti, da je Pavel P. početkom vendar-le nameraval list urejevati. Nevtemeljena je pritožba ničnosti državnega pravdnistva tudi z ozirom na § 281., št. 9., *lit. a)* k. pr. r., glede prestopka po §-u 11. tisk. zak., kajti le-tu grajana opustitev naznanila o premembni uredništva je predmet obtožbe radi (splošno) napačnega (lažnjivega) naznanila in je v le-tej obtožbi zapopadena. *b)* Pretresovaje učin po §-u 24. tisk. zak. bila je podlaga razmotrivanjem sodnega dvora pravno napačen nazor, vtemeljivši oprostitev s tem, da ne kaže drugi, v številki 6. časopisa objavljeni, po §-u 24. tisk. zak. grajani članek s prvim, v številki 5. objavljenim ter zaplenjenim člankom, glede oblike take identitete, da bi se ga moglo smatrati kot obnovo prvega članka, t. j. prepis celega članka ali dela istega. To menenje pa je preozko. V obseg §-a 24. tisk. zak. zapade ne samo doslovna ponova zaplenjenega članka, nego vsaka obnova istega, ki posnema bistveno in formalno njegovo kaznivo vsebino. Iste misli kakor prvi izraža tudi drugi članek, in v njem nahajamo celo vrsto besed in sramotilnic, ki je rabi tudi prvi članek. Radi tega se more po pravici trditi, vsaj v kolikor se tiče zaplenjenega dela vsebine grajanega sestavka, da se bistvo in oblika družega članka ujemata z bistvom in obliko prvega članka. Po krivici smatra izpodbijana razsodba odločilno okolnost, da manjka v drugem članku zadnji odstavek prvega članka, v katerem odstavku se očita deželnemu odboru, da ugoduje in daje prednost Hrvatom, kajti spisom nasprotna je trditev, da učinja ravno napominani odstavek kaznivi učin prvega članka, dočim

je razvidna nasprotnost iz razlogov razsodila, ki obsega prepoved cele vsebine prvega članka. V tej točki je bila toraj vtemeljena ničnostna pritožba državnega pravdnštva. c) Državno pravdnštvo se pritožuje po §-u 281., št. 5. in 9., *lit. a)* k. pr. r. radi oprostitev obtoženca Antona K. od pregreška po §-u 9. tisk. zak. Pritožba ni vtrjena. Sodni dvor ni smatral vgotovljene okolnosti, da je bilo Antonu K. znano razmerje, ki je obstajalo med Rajmundom D. in Pavlom P. glede urejevanja časopisa. Le-to nepoznanje rečenega razmerja opravičuje sodni dvor s tem, da je bil Anton K. samo redko kedaj prisoten v tiskarni; da je tiskarna prostorno oddaljena od uredništva; da je Anton K. poredkoma govoril z Rajmundom D. in Pavlom P. Radi tega se ne more očitati razsodbenim razlogom, da ne soglašajo s pravnimi spisi, niti da so nepopolni. Saj vendar niso izjave Antona K. navskriž z napominanimi vgotovljenji. Kajti Anton K. se je bistveno zagovarjal s tem, da ni vedel, kakov vpliv je imel Pavel P. na urejevanje časopisa. Dokler pa ni vgotovljena okolnost, da je obtoženec Anton K. vedel, da je v listu kakor urednik imenovani Pavel P. samo „slamnjava“ predstavljal, se ga ne more krivim proglasiti po zadnjem odstavku §-a 9. tisk. zak. radi „vedoma“ krive navedbe. Krivda, ki jo očita državno pravdnštvo Antonu K. zato, ker ni storil, da si so okolnosti tako nanašale, potrebnih korakov v zasledovanje pravega razmerja, ter s tem svojo nevednost sam zakrivil, ne more nadomestiti po zakonu zahtevane vednosti (napačne navedbe). Ni dopustno, kakor hoče ničnostna pritožba, jednati vednosti zakriviljeno nevednost; kajti zakon izrecno poudarja v §-u 9. vednost (napačnosti navedbene) in le-ta znak učina nahajamo tudi drugod v tiskovnem zakonu, n. pr. v §-ih 1. in 24.; zadnjenavedeni § razloča izrecno dva slučaja: Pri razširjevanji prepovedane tiskovine ne zahteva zakon vednosti o pravilnem razglašenji prepovedi; zahteva pa jo izrecno, ko gre za razširjevanje samo zaplenjene tiskovine. d) Slednjič se opira ničnostna pritožba državnega pravdnštva na § 281., št. 11. k. pr. r. (radi prestopa pravice premembe kazni), ker je bila prisojena obtožencema Rajmundu D. in Pavlu P., v smislu 4. odstavka §-a 9. tisk. zak., ki določa globo od 20 do 200 gld. in vrhu te zapor od enega tedna do enega meseca, vsled premembe zopora v globo, samo denarna kazen. Tudi v tej smeri ni vtemeljena pritožba. Opira se očitvidno, na nazor, da je dopustna po §-u 261. k. z. prememba kazni samo

tam, kjer zaprečuje zakon izključno samo kazen zapor, da pa je prisoditi zaporno kazen vspešno z globo, kadar zaprečuje zakon kumulativno (§ 250. k. z.) zapor in globo. Toda v §-u 261. k. z. ni najti podlage temu menenju; dočim dovoljuje rečeni § sploh in brez nikake vtesnitve premembo vsake kazni zapor v gmotnim razmeram kaznivca primerno globo; a kazanje zakona na „posebnega ozira vredne okoliščnosti“ ne opravičuje po državnem pravdnistvu zagovarjane vtesnitve, kajti takove okoliščnosti morejo obstajati ravno tako v slučajih, v kateri je zaporna kazen kumulativno zažugana, kakor v onih, v katerih je določen izključno samo zapor. Obstajale bi neopravičene strogosti, ako bi bila izključena v takovih slučajih prememba kazni (bila bi n. pr. dopustna pri prestopku tatvine po §-u 460. k. z., a ne pri pregreških po §-ih 9. in 11. tisk. zak.). Določilo §-a 261. k. z. ne namerava olajšanja kazni, nego omogoča samo kazen pōtem dopustne premembe kazni v vsacem posameznem slučaju individualni krivdi prikrojiti (primerno odmeriti). Dоследno bi morala biti nedopustna po menenji ničnostne pritožbe tudi prememba kumulativno zažugane denarne kazni v smislu §-a 260., *lit. a)* k. z., kar bi povzročalo očite neprilicnosti, kadar obstajajo uveti rečenega §-a; istotako bi bila nedopustna prememba zaporne kazni v globo, kadar jo zakon preti vspešno s kako drugo kaznijo (izgubo obrti, zapadom predmetov, odpravo, iztiranjem). Kumulativno zapretilo zaporne in denarne kazni vsekako ne izgublja svojega vpliva, kajti v slučajih, v katerih prisojā sodnik o kumulativnem kazenskem zapretilu samo globo, mu je uvaževati, da mora prisoditi vrhu globe, določene po zakonu, mesto zaporā tudi še drugo, obtoženčevim gmotnim razmeram primerno denarno kazen, ki jo more, za slučaj neiztirljivosti, nadomestiti ona zaporna kazen, ki bi jo bil sodnik po zakonu prisodil, brez ozira na premembo kazni, dočim je za slučaj neiztirljivosti po zakonu določene globe, določena premembena odmera zaporā v §-u 260. k. z., odnosno v §-u 1. naredbe just. min. od 11. februarija 1855, št. 30. drž. zak. Iz preje navedenih razlogov bilo je ugoditi ničnostni pritožbi državnega pravdnistva samo v točki, ki izpodbija oprostitev obtoženca Rajmunda D. pregreška po §-u 24. tisk. zak., odbiti jo pa kakor nevtemeljeno v drugih točkah. Z ozirom na razveljavljenje rāzsodbe v napominani točki in glede kazni obtoženca Rajmunda D., bilo je

stvarno razsoditi, kakor v besedilu razsodbe povedano, slovom §-a 288., odstavek 3. k. pr. r. in na podlagi vgotovljenj prvih sodnikov.

Gérkič.

b) Grobove odkopavati se sme samo z dovoljenjem političnega oblastva in v prisotnosti za to odrejenega zdravstvenega organa (§ 306. k. z.). — Občinskemu tajniku morajo biti znane tudi ministerske naredbe.

V Motovunu so leta 1894. pokopališče razširjali. Radi tega so morali na dveh straneh ozidje podreti. Vsled tega dela so bili ostali nekateri grobovi odkriti. Odkopano je bilo tudi grobišče kanonika Petra K., umrlega 1893. l. tako, da je bila njegova krsta čez polovico odkrita. To se ni zdelo dostojno pokojnikovemu bratu Dragotinu K., občinskemu tajniku motovunskemu, ki si je zato dolgo časa glavo belil, kako bi bratov grob zakril ali prenesel. Pritožil se je bil sicer inženjerju, ki je delo vodil in nadzoroval, in okrajnemu zdravniku, ki je kakor odposlanec političnega oblastva delu prisostoval, da mu je bilo jako neljubo, da je ostal grob njegovega brata dlje časa odprt, toda rečena vladna organa nista mogla njegovim pritožbam ustreči, ker nista mogla groba pokriti, niti ga (iz zdravstvenih ozirov) prenesti. Zato si je Dragotin K. sam pomagal, opirajoč se na vplivnost svoje mogočne in bogate rodbine in na svojo lastno avtoriteto občinskega tajnika. Necega dne je bil odpotoval motovunski župan v bližnjo vas k svojim sorodnikom. Uporabivši to začasno odsotnost županovo, ukazal je Dragotin K. občinskim slugam, da so drugje novo grobišče izkopali in v isto prenesli krsto njegovega brata. Inženjer, okrajni zdravnik in žandarmarijski stražmešter so protestovali zoper samovlastno postopanje Dragotina K.; toda le-ta je trdil: da politično oblastvo more, kadar mu drago grobove odkopati ali prenesti; da politično oblastvo prve instancije je županstvo; da on nadomestuje župana v njegovej odsotnosti; in da se ne sme toraj nobeden njegovemu postopanju protiviti.

Državno pravdništvo pa ni odobravalo nazorov Dragotina K., ter ga je obtožilo pregreška po §-u 306. k. z., in okrožno sodišče rovinjsko ga je proglasilo krivim v smislu obtožbe.

Obtoženčevo pritožbo ničnosti je kasacijsko sodišče z razsodbo od 19. aprila 1895, št. 1931 odbilo iz tehle razlogov:

Upravnopravni propisi, izrecno 1. in 3. odstavek naredbe od 3. maja 1874, št. 56. drž. zak., določajo, da ne sme nikdo odpirati ali prenašati grobov brez dovoljenja cesarskih političnih oblastev, in da so sploh določena takova odkritja ali prenašanja grobov samo osebnim prisostovanjem zdravstvenih organov. Z ozirom na rečena zakonita določila, na besedilo §-a 306. k. z., in na propise, obstoječe glede izkopavanja trupel, ni dvoma, da ni smel obtoženec, ne kakor zasebnik, ne kakor občinski tajnik (tudi če bi bil pooblaščen zastopati župana za njegove odsotnosti), odrediti izkopanje svojega, leta 1893. umršega brata in prenos istega v novo grobišče motovunskega pokopališča; ter da je obtoženec zakrivil po §-u 306. k. z. neopravičeno odkritje groba in samovlastni prenos človeškega trupla iz istega. Na § 281., št. 9., *lit. a)* k. pr. r. opirajoča se ničnostna pritožba je zato nevtemeljena. Toda tudi pomota, na katero se opira obtoženec v smislu §-a 281., št. 9., *lit. b)* k. pr. r., ne opravičuje obtoženega čina. Ako niso bile obtožencu znane minister-ske nare**d**b^e glede izkopavanja človeških trupel ali ako se je glede le-teh nare**d**e**b** pomotil, ga v smislu §-a 233 k. z. taka zmota ne opravičuje z ozirom na njegov stan kot občinski tajnik, kajti v tem svojem svojstvu je moral poznati napominane nare**d**b^e. Na drugi strani pa je smatrati neopravičenim prekoračenjem uradne oblasti, da je obtoženec zlorabil začasno in kratko odsotnost župana v to, da je ukrenil v svoji lastni stvari grajani ukaz. Toda sodni dvor izključuje pomoto ali nevednost obtoženca, kazoč na vstanovljene dejanske okolnosti, da je obtoženec opustil, dasi je bil žandarmerijskim stražmešтром opozorjen na dotične politične nare**d**b^e, le-temu opominu slušati in odredbo političnega oblastva počakati. Radi tega je bilo pritožbo ničnosti odbiti.

Gérkič.

c) O kupovanji volilnih glasov po členu VI. zakona od 17. decembra 1862, št. 8. drž. zak. za 1863. l. mora biti povratno odplačilo vsaj približno določeno.

Ničnostno pritožbo državnega pravdnštva zoper razsodbo rovinjskega okrožnega sodišča od 24. septembra 1895, št. 4418, s katero je bil Anton B. pregreška po členu VI. zakona od 17. decembra 1862, št. 8. drž. zak. za 1863. l. oproščen, je

odbilo kasacijsko sodišče z razsodbo od 23. januarja 1896, št. 13802 ex 1895.

Razlogi:

Razsodno sodišče je smatralo vgotovljenim čin, da se je izrazil obtoženec Anton B., ko je nagovarjal Ivana M., naj odda svoj glas kandidatom laške stranke, da »bo plačan, kedor bo tako glasoval«. Pritožba državnega pravdnštva trdi, da je bilo obtoženca, na podlagi omenjenega stvarnega ustanovljenja krivim proglasiti pregreška poskušanega volilnega podkupa v smislu §-ov 8., 239. k. z. in čl. VI. zakona od 17. decembra 1862, št. 8. drž. zak. za 1863. l., ali vsaj pregreška poskušnega zapeljevanja k rečenemu kaznivemu dejanju po §-ih 9., 239. k. z., ter da je radi tega nična razsodba v smislu §-a 281., št. 9. *lit. a)* k. pr. r. glede oprostitive obtoženca radi vprašavnega čina. Toda ničnostna pritožba ni vtemeljena. O poskušanem zapeljavanji volilcev Ivana M. k prodaji svojega glasu se zato ne more govoriti, ker bi se pokazal, priznavši celo, da je obtoženčevo dejanje učinjalo nagovarjanje Ivana M. k prodaji njegovega glasu, takov poskus volilca k prodaji nagovoriti, edino le kakor poskus kupa in bi bila zavernitev, odnosno nebriznost, za takovo nagovarjanje od strani volilca od volje storilca neodvisna, in toraj za prištevanje kaznivega poskusa po §-ih 8. in 239 k. z. merodajna zapreka. A obtoženčevega čina, kakor ga je vgotovilo razsodno sodišče, se ne more smatrati niti poskusom pregreška zapeljevanja k volitvenemu podkupu. Res je vsekako, da ni pojem kupovanja v smislu člena VI. napominanega zakona identičen s pojmom kupovanja po državljanskem zakonu, posebno ker ni mogoča predaja (§ 1061. drž. zak.) volilnega glasu, in ker more obstajati kupnina istega ne samo v gotovini (§ 1055. drž. zak.), nego tudi v drugačnih dobičkih; a na drugi strani je tudi gotovo, da zahteva člen VI. navedenega zakona ustanovitev (popolno izvršitev) pogodbe, ki pa je le tedaj mogoča, ako se je povratno odplačilo, obečani dobiček vsaj približno določil. V predstojećem slučaju pa ni nikako določen dobiček, kajti besede, ki jih je obtoženec Ivanu M. izrekel, ne obsezajo nikacega naznanila glede povračila, in se ne morejo zato smatrati za sposobno ponudbo k izvršenju pogodbe v smislu člena VI. rečenega zakona, in radi tega tudi ne za učin poskusa pregreška zapeljevanja k volilnemu podkupu. Pritožbo ničnosti je bilo radi tega odbiti.

Gérkič.

Književna poročila.

Mesečnik pravičnega društva u Zagrebu ima v br. 3. za mesec marec t. l. sledečo vsebino: Osnova novoga trgovačkoga zakona za Njemačko. Piše dr. Fran Vrbanić. Svršetak. — Misli o reformi gradjanskoga parbenoga postupnika u nas na temelju načela ustmenosti in neposrednosti osvrto na nove gradjanske parbene zakone u Cislitavi. Piše Adolfo Rušnov. Nastavak. — Prilog pravnoj terminologiji kod Srba i Hrvata, ujedno ocjena srpskoga prevoda Arndtsovih pandekata. Piše prof. dr. L. Marjanović. Svršetak. — Novi ostavinski postupnik u Ugarskoj. Piše H. — Pravosudje. A. Gradjansko. B. Kazneno. C. Mjenbeno-trgovačko. Iz upravne prakse. — Svaštice. — Književne obznane. — Viestnik.

Razne vesti.

V Ljubljani, dne 15. aprila 1897.

— (Odlikovanje.) Nj. Veličanstvo podelilo je državnemu pravdniku v Ljubljani Ivanu Pajku naslov in čin višjesodnega svetnika.

— (Imenovanje.) Deželnega sodišča svetnik Alojzij Torggler v Gradcu imenovan je višjesodnim svetnikom istotam. Državni pravdnik v Gradcu Ernest Steiner imenovan je višjim državnim pravdnikom istotam.

— (Osobne vesti.) Imenovani so: ministerjalni sekretar pravosodnega ministerstva Fran E. conte Smeccchia svetnikom za dež. sodišče v Trstu; sodni pristav v Buzetu Julijan Covaz okrajnim sodnikom v Bujah; sodni pristav dr. Alojzij Neumaier deželnosodnim pristavom v Gradcu; sodni pristav extra statum dr. Josip Kotnik sodnim pristavom v Brežicah; sodni pristav v Mariboru Alojzij Doxat pristavom pri okrožnem sodišči v Celji; avskultant Josip Žmavec sodnim pristavom v Žužemberku; avskultant Matija Mračič sodnim pristavom v Kozjem; avskultant Karol Zottmann sodnim pristavom extra statum ter dodeljen okrajnemu sodišču v Ložu; avskultant Matija Fabijan sodnim pristavom v Ajdovščini; praktikant Friderik Nerat avskultantom na Štajerskem; finančni koncipist dr. Ivan Rupnik davčnim nadzornikom; finančni konceptni praktikant Josip Bihlmeier finančnim koncipistom; rudniški komisar Jakob Vidic višjim rudniškim komisarjem. — Premeščeni so: sodni pristav v Žužemberku Josip Senčar v Lož; sodni pristav v Ložu Josip Sterger v Sevnico; sodni pristav v Brežicah Josip Sitter v Maribor; sodni pristav v Kozjem Fran Kness v Velikovec. — Umrli je dne 30. marca t. l. notar Fran Štajer v Metliki in dne 2. aprila t. l. višjesodni svetnik v pokoji Ivan Ribič v Ljubljani. — Odvetniško pisarno v Ljubljani otvoril je dr. Makso Pirc.

— (Jezikovna ravnopravnost.) Vlada izdala je glede rabe češkega jezika pri državnih uradih dvoje naredeb. Ker so le-ti naredbi glede jezikovne ravnopravnosti velevažnega pomena in ker bi morali tudi

Slovenci težiti na to, da se izdasta jednaki naredbi za naše dežele, zdi se nam umestno, da v sledečem prinašamo v prevodu omenjeni naredbi v svoji celoti. Naredbi glasita se:

Naredba ministrov za notranje zadeve, za pravosodje, finance, trgovino in poljedelstvo z dne 5. aprila 1897, razglašene v dne 7. aprila 1897 izdanem kosu VI. deželnega zakonika za Češko pod štev. 12, glasi se: § 1. Sodna oblastva in ona državnega pravdnštva, kakor tudi oblastva v kraljevini Češki, ki so podrejene ministerstvom za notranje zadeve, finance, trgovine in poljedelstva zavezana so rešitve in razsodila, ki se izdajo strankam na njih ustno prošnjo ali pismene vloge, izdati v onem obeh deželnih jezikov, v katerem se je ustna prošnja izrekla ali vloga sestavila. § 2. Protokolarične izjave strank zapisavati je v onem obeh deželnih jezikov, v katerem se izjava naredi. § 3. Listine in drugi spisi, kateri so sestavljeni v jednom obeh deželnih jezikov in se predlože kot priloge, pripomočki ali sicer za uradno uporabo, ne potrebujejo nobenega prevoda. § 4. Oblastvena izdavanja, katera se ne izdajo na prošnjo strank, izdati je v onem obeh deželnih jezikov, katerega govori oseba, na katero je naperjena. Ako jezik, katerega rabi stranka, ni znan, ali če ni noben obeh deželnih jezikov, rabiti je oni deželni jezik, čegar razumevanje se sme domnevati po okolišnih slučajih, kakor posebno po stanovanlišču stranke. § 5. Določila §-ov 1.—4. veljajo tudi glede občin in avtonomnih organov v kraljevini Češki v onih zadevah, v katerih se morajo smatrati kot stranke. § 6. Izjave prič zapisavati je v onem deželnem jeziku, v katerem so se podale. § 7. Od oblastev, navedenih v §-u 1. uporabljati je jezik ustne prošnje ali vloge, s katero stranka zadevo prične, pri vseh uradnih dejanjih, služočih za rešitev ali razsodilo te zadeve. Pri uradnih dejanjih, katera se začno vsled prošnje stranke, uporabljati je po kakovosti predmeta oba deželna jezika ali jedni izmed njih. Ako je v svrhu rešitve v odstavku 1. in 2. omenjenih zadev v deželi pismeno občeovati z drugimi državnimi oblastvi, razun z vojaškimi oblastvi, veljajo tudi za to občeovanje v odstavku 1., oziroma 2. dana določila. Za občeovanje z oblastvi izven dežele in s centralnimi uradi ostati je pri sedaj obstoječih predpisih. § 8. Vsa uradna oglasila, katera so namenjena za občo vednost, izdavat je v obeh deželnih jezikih. Uradna oglasila, namenjena samo za posamezne okraje ali občine izdavat je v onih deželnih jezikih, kateri so navadni v dotičnem okraji ali občini. § 9. Ako je pri kaki stvari vdeleženih več strank, katere se poslužujejo v svojih prošnjah ali vlogah različnih deželnih jezikov, izdavat morajo v §-u 1. navedena oblastva rešitev ali razsodilo v obeh deželnih jezikih, ako ni sporazumljenja strank, da naj se izda izpisek samo v jednom obeh deželnih jezikov. Pri uradnih dejanjih, služočih za rešitev ali razsodilo zadeve, katera se opravi s sodelovanjem strank, uporabljati je, v kolikor predležeča naredba kaj drugega ne določuje, jezik vloge, ako treba, če ni drugega sporazumljenja strank, tudi drugi deželni jezik. § 10. V kazenskospodnih zadevah sestavljati je obtožnico, kakor sploh obdolženca zadevajoče predloge, razsodila in uradna de-

janja v onem obeh deželnih jezikov, katerega se je posluževal. V tem jeziku vršiti se mora tudi glavna razprava in spisavati obravnavni zapisnik in se morajo posebno v njem vršiti govori državnega pravdnika in zagovornika in razsodila in sklepi posvetovati in razglašati. Od določeb predstoječega odstavka odstopiti se sme le, v kolikor so z ozirom na izjemne razmere, posebno z ozirom na sestavo porotne klópi neizvedljiva ali obdolženec sam rabo drugega deželnega jezika zahteva. Pri glavnih razpravah proti več obtožencem, kateri se ne poslužujejo istega deželnega jezika, vršiti se ima glavna razprava v onem deželnem jeziku, katerega smatra sodišče primernejšega za namen glavne razprave. V vseh slučajih zapisavati je izjave obdolžencev in prič v deželnem jeziku, ki ga rabijo, in razglašati in na zahtevanje izdajati razsodila in sklepe vsakemu obdolžencu v tem jeziku. § 11. V državljanskih pravnih sporih spisavati je zapisnik o ustni razpravi v jeziku razprave, ako pa stranke ne rabijo jednakega deželnega jezika, v jeziku tožbe (§ 7.). Izjave prič, izvedencev in strank, katere se zaslišijo v svrhu dokazovanja, posvedočiti je pa v zapisniku vedno v deželnem jeziku, ki so ga te osebe rabile pri svojih izjavah. Isto velja glede govorov strank in izrecil, katera so dale pri kaki ustni razpravi, v kolikor zapisnik ne podaje samo kratko obrazložbo vsebine ustne povedbe strank. Sodišče rabiti ima pri ustni razpravi jezik, v katerem se vrši razprava po strankah. Ako se vdeleže stranke, ki se poslužujejo pri ustni razpravi različnih deželnih jezikov, rabiti ima sodišče jezik prve navedbe in, ako treba, oba deželna jezika. Vsa sodna izrecila zapisavati je na zapisnik v jeziku, v katerem jih je izjavil sodnik, in ako se je vršila razglasitev v obeh deželnih jezikih, na zahtevanje strank v obeh deželnih jezikih. § 12. Vpis v javne knjige (deželno desko, rudarsko knjigo, zemljiško knjigo, vodno knjigo, depozitne knjige itd.), potem v register za trgovinske firme, za zadruga in v druge javne registre izvrševati je v jeziku ustne ali pismene prošnje, oziroma odloka, na podlagi katerega se izvrše. V istem jeziku pristavljati je na listine intabulacijske klavzule. Pri izpiskih iz teh knjig in registrov pridržati je jezik vpisa. § 13. Pri vseh državnih blagajnicah in uradih v kraljevini Češki, kateri upravljajo denar, je ostati glede zapisavanja blagajničnih žurnalov, blagajničnih izkazov in vseh drugih blagajničnih pripomočkov, katere rabijo centralni organi, da izvršujejo kontrolo ali sestavljajo perijodične izkaze, pri obstoječih jezikovnih predpisih. Isto velja glede notranjega služabnega poslovanja in manipulacije poštne in brzojavne službe in eraričnih industrijskih podjetij, neposredno podrejenih centralnemu vodstvu, kakor tudi za medsebojno občevanje dotičnih uradov in organov. Na neerarične poštne urade z večjim poslovnim obsegom uporabijo se po možnosti določila predstoječe naredbe. § 14. Občevanje v §-u 1. navedenih oblastev z avtonomnimi organi ravna se po poslovnem jeziku, katerega se le-ti, kakor je znano, poslužujejo. § 15. Veljava služabnega jezika vojaških oblastev in žendarmerije, za občevanje ž njimi in za njihove služabne zahteve, se nikakor ne prizadene po tej naredbi § 16. Predstoječa naredba stopi v veljavo z dnem

razglasitve. Istega dne izgube svojo veljavo vsa določila, nahajajoča se v prejšnjih naredbah, katera so v protislovju z določili predstoječe naredbe. — Z naredbo istega dne, št. 13. dež. zak. odredilo se je glede jezikovne kvalifikacije uradnikov, nastavljenih pri oblastvih v kraljevi Češki: § 1. Uradniki, kateri se pri sodnih oblastvih in onih državnega pravdnikstva, kakor pri onih oblastvih v kraljestvu Češkem, katera so podrejena ministerstvu za notranje zadeve, financ, trgovine in poljedelstva, nastavijo po 1. juliju 1901, dokazati morajo znanje obeh deželnih jezikov v govoru in v pismu. § 2. Le-ta dokaz doprinesti je ali povodom praktičnega izpita, predpisanega za dotično služabno stroko, ali pri izpitu, določenem samo za ta namen, kateremu se mora uradnik podvreči naj-pozneje v treh letih po svojem nastopu urada. Slednji izpit odpusti se lahko manipulacijskim uradnikom, ako se dokaže njih jezikovna zmožnost med njih preskuševalo porabo. Podčastnikom, kateri se izkažejo s certifikatom in so pristojni na Češko, sme se v posebno ozira vrednih slučajih odpustiti dokaz jezikovne zmožnosti po resortnem ministru. § 3. Ne rušech predstoječa določila, skrbeti je že sedaj po možnosti in, kolikor to dopušča služba, da se v onih strokah državne službe za katere velja naredba z dne 5. aprila 1897, glede rabe deželnih jezikov pri oblastvih v kraljestvu Češkem, posamezna oblastva zasedejo po meri istinite potrebe po uradnikih zmožnih jezikov.

— (Instruktorji za uredbo sodnih pisarn.) Da se olajša prehod od dosedanjega poslovanja pri sodiščih k novim uredbam notranje uradne službe, določilo je pravosodno ministerstvo sodne uradnike, ki bodo zadnje mesece leta 1897. in v prvem času potem, ko bodo stopili novi pravdni zakoni v veljavo, potovali k sodnim dvorom in okrajnim sodiščem in bodo na licu mesta sodne predstojnike podpirali pri uravnavi sodnih pisarn in vsega pisarniškega službovanja s svojimi skušnjami, sveti in odredbami in bodo poučevali poleg sodnih uradnikov posebno kancelijske uradnike v novem poslovanji. Njih naloga bode tudi, da bodo imeli nadzorstvo o tem, da se novi poslovni red uvede primerno in enotno. Sodni uradniki, ki so določeni za instruktorje (vsega skupaj 46) poslali se bodo na Saksonsko, da tam spoznajo vsled dovoljenja, ki ga je dalo kraljevo saksonsko pravosodno ministerstvo, skozi 12 dni pri sodiščih v Draždanih, na Lipskem in v Kemenici poslovanje v sodnih pisarnah in uradih sodnih eksekutorjev v vseh podrobnostih na lastne oči in da si pridobe, eventualno sami sodelovaje, popolno znanje vse manipulacije. Namerava se odposlati in porabiti sodne uradnike, določene za instruktorje, v treh oddelkih v času od 3. do 15. maja, od 17. do 31. maja in od 8. do 21. junija t. l. S Kranjskega odposlal se bode jedini dr. Janko Babnik, sedajni predstojnik okrajnega sodišča v Kranji.

Pregled pravosodstva.

896. Najemnik ni odgovoren za škodo, katera nastane hišnemu gospodarju s tem, da najemnik vloži proti odpovedi vgovore in, če je pravda končana, najetih prostorov še le potoim deložiranja izprazni.

R. z dne 27. januarja 1897, št. 554. J. Bl. št. 11 ex 1897.

897. S tem, da se je vložila zavarovalna ponudba in je družba to ponudbo sprejela, sklenila se je zavarovalna pogodba veljavno za stranko, tudi če v ponudbi ni bila navedena premija in se pokaže pozneje različno, kakor jo je navedel agent.

R. z dne 10. decembra 1896, št. 14227. J. Bl. št. 5 ex 1897.

898. Odgovornost stavitelja za nezgode se ne spremeni, ako izroči prevzeta dela proti določbam pogodbe drugemu podjetniku.

R. z dne 22. oktobra 1896, št. 11253. J. M. 1322.

899. Kdor obrtoma izvršuje posredovanje opravil, ima pravico do provizije, če se po njegovem posredovanji opravilo vpelje in omogoči, ako tudi bi se provizija izrecno ne bila dogovorila. Visočino določuje sodnik.

R. z dne 5. maja 1896, št. 5006. J. Bl. št. 7 ex 1897.

900. V pripoznanji že zastaranih zastankov na obrestih kot obstoječi dolg in v obljubi, plačati je po določenem času, je odpoved vgovora že končanega zastaranja, katera odpoved je po §-u 1502. o. d. z. dopustna.

R. z dne 11. novembra 1896, št. 13119. J. M. 1827.

901. Kot „prezadolženec, kojega firma je vpisana v trgovinski register“ v smislu zak. z dne 16. marca 1884, št. 36. drž. zak., smatrati je tudi družabnik javne trgovinske družbe, koje firma je vpisana v trgovinski register.

R. z dne 4. novembra 1896, št. 10441. J. M. 1326.

902. Določila §-a 3. zak. z dne 23. maja 1883, št. 82. drž. zak., po katerem mora sodišče, ako zapazi, da se ne ujemata zemljiška knjiga in zemljiški kataster, stranko siliti, da izvrši zemljiškoknjižni red, ni uporabljati nepogojno v slučajih, da se da red doseči le potom pravde (§ 3. zak. z dne 23. maja 1883, št. 82. drž. zak. in § 11. zak. z dne 23. maja 1883, št. 83. drž. zak.).

O. z dne 13. oktobra 1896, št. 11363. J. M. 1315.

903. Podnajemnik je opravičen zahtevati na podlagi §-a 2., št. 1. zak. z dne 10. junija 1887, št. 74. drž. zak., da se izločijo iz izvršila njemu lastne premičnine, katere so se zarubile zaradi najemščine, koje dolžuje najemnik.

O. z dne 13. avgusta 1896, št. 9305. J. M. 1309.

904. Ni dovoljeno izvršilo na pravico, katero ima izvršenec proti drugi osebi, da mu dovoli in izplača posojilo, ki se ima zavarovati na izvršenčevem zemljišču.

O. z dne 7. julija 1896, št. 7702. J. M. 1307.

905. Vgovori proti plačilni nalogi smejo se v poznejših govorih tudi v stvarnem oziru izpeljati (§ 7. nar. just. min. z dne 25. januarja 1850, št. 52. drž. zak.).

R. z dne 19. novembra 1896, št. 13207. G. Z. št. 11 ex 1897.

906. Tirjatev, katera se je priglasila h konkurzu zadruge z neomejenim poroštvom, smatra se kot neprepirna, tudi če so izostali načelnštvo in likvidatorji od likvidacijskega termina.

O. z dne 3. februarja 1897, št. 1097. J. Bl. št. 11 ex 1897.

907. S petinko, katero mora po §-u 10. zak. z dne 10. junija 1887, št. 74. drž. zak. preponudnik sodno ali notarski položiti, ne razumeva se petinka onega zneska, kateri se je dosegel na dražbi, ampak petinka preponudbe.

O. z dne 25. novembra 1896, št. 13537. J. M. 1325.

908. Tudi proti priterku, ki se je zgodil tekom relitacije, dopustna je preponudba po zak. z dne 10. septembra 1887, št. 74. drž. zak. Za visokost preponudbe merodajen je znesek relitacijskega izkupila tudi tedaj, če na prvi dražbi dosežena najvišja ponudba le-ta znesek presega.

R. z dne 26. novembra 1896, št. 12835. J. M. 1328.

909. Proti odloku, s katerim se je v pokritje tirjatve izvršitelja proti izvršencu slednjega tirjatev proti drugemu dolžniku prisodila, pristojna drugemu dolžniku pravica rekurza, in mora izvršitelj, če ima rekurz uspeh, povrniti stroške rekurza.

O. z dne 28. oktobra 1896, št. 12607. G. Z. št. 10 ex 1897.

910. Tudi dogovori delodajalcev ali delojemalcev, da se obdrži do-sedanja plača, padajo pod zak. z dne 7. aprila 1870, št. 43. d. z. Sred-stva za preplašenje so različne vrste: zakon varuje vsakega po meri njegove moči.

R. z dne 29. novembra 1896, št. 11319. Z. f. V. št. 3 ex 1897.

911. Pravico do tožbe radi prestopka po §-u 487. k. z. ima samo razžaljenec; njegovi sorodniki nimajo radi tega pregreška dobrote §-a 495., al. 2. k. z.

R. z dne 24. oktobra 1896, št. 8565. G. Z. št. 1995.

912. Samo radi tega, ker je navedel obsojenec, da bi zadobil ponovitev kazenskega postopanja, več neresnic in navedel priče, ki bi to potrdile, se ne sme obsoditi radi goljufije.

R. z dne 6. oktobra 1896, št. 11576. G. Z. št. 2002.

„Slovenski Pravnik“ izhaja 15. dne vsacega meseca in dobivajo ga člani društva „Pravnika“ brezplačno; nečlanom pa stoji za vse leto 4 gld., za pol leta 2 gld.

Uredništvo je v Ljubljani, šte. 4 v Gospodski ulici; upravištvo pa na Križevniškem trgu šte. 7.

Zbirka avstrijskih zakonov v slovenskem jeziku.

I. zvezek:

Kazenski zakon

o hudodelstvih, pregreških in prestopkih z dné 27. maja 1852, št. 117 drž. zak., z dodanim **tiskovnim zakonom** z dné 17. decembra 1862, št. 6 drž. zak. ex 1863, in drugimi novejšimi zakoni kazensko-pravnega obsega. Cena 2 gld. 50 kr., s pošto 15 kr. več.

II. zvezek:

Kazensko-pravdni red

z dné 23. maja 1873, št. 119 drž. zak., z **zvršitvenim propisom** in drugimi zakoni in ukazi kazenski postopek zadevajočimi. Cena 2 gld. 80 kr., s pošto 15 kr. več.

Nemško - slovenska pravna terminologija.

V imenu društva »Pravnika« uredil dr. Janko Babnik, c. kr. sodni pristav. Cena 3 gld. 50 kr., elegantno in trdno vezana 4 gld. 10 kr., po pošti 15 kr. več.

Zbirka obrazcev za slovensko uradovanje pri sodiščih.

I. Obrazci k občenemu sodnemu redu. I. zvezek Spisal Anton Levec, c. kr. sodni pristav.

Vse te knjige dobivajo se pri knjigotržcu **Antonu Zagorjanu v Ljubljani**, kakor tudi pri vseh drugih knjigotržcih.

